

Singura cale pentru a evita o criză a gazelor în Europa Centrală este, după cum toată lumea e de acord, interconectarea piețelor de energie într-o Uniune Energetică. Dar fiecare țară își împinge propriile priorități. EFOR arată cum le putem susține credibil pe ale noastre

Ce conduite facem?

- **Uniunea energetică înseamnă prețuri mici, dar sustenabile economic; și securitate energetică**
- **Interconectarea Europei Centrale și de Est este testul suprem al coeziunii europene**
- **România trebuie să-și promoveze proiectele de rețea pentru bani europeni, dar să și reducă opoziția publică la exportul de gaze. De aceea, finalizarea conectării cu Moldova și a celorlalte proiecte în curs trebuie să rămână prioritate**

Criza din Ucraina și riscul întreruperii livrărilor de gaze din Rusia au urgentat proiectul construcției unei piețe unice de energie, pornind mai ales din zona cea mai expusă la risc: țările din centrul și estul Europei. Dar anul acesta s-au vehiculat multe proiecte de interconectare, costisitoare, mai mult sau mai puțin justificate economic, care intră în concurență unele cu celelalte pentru finanțările europene și pentru credite din sectorul privat, care trebuie rambursate din veniturile conductelor. Avem BRUA, Coridorul Vertical, Eastring, Coridorul Nord-Sud, Tesla, în concurență atât pentru resursele financiare necesare construcției, cât și pentru gazul disponibil, care e limitat. Pentru toată regiunea Europei centrale și de est, gazul disponibil ar proveni din Rusia, România și zona caspică din 2017, la care se adaugă o capacitate încă limitată de gaz lichefiat în terminalele din Polonia, Lituania și în viitor Croația sau Grecia.

Până una-alta, proiectele cele mai fezabile pe termen scurt sunt cele care folosesc parte din infrastructura existentă și care presupun întărirea fluxului invers și creșterea capacității interconectorilor deja existenți. Și, respective, prioritățile CESEC,

pentru Balcani, inclusiv România și Bulgaria. CESEC este un grup de lucru format în februarie 2015 din 15 țări din centrul și estul Europei (UE și state membre ale Comunității Energetice). Acestea au stabilit în vară câteva priorități, pornind de la ideea că trebuie ca fiecare țară din cele 15 să aibă cel puțin 3 surse de gaze. Prioritățile CESEC se concentrează pe accesul la gaze din zona Caspică (prin TAP); un terminal GNL în Croația; consolidarea rețelelor în România - prima fază a BRUA - și Bulgaria, precum și interconectori Grecia-Bulgaria și Serbia-Bulgaria. Proiectele CESEC ar face și conexiunea cu coridorul Nord-Sud, permițând accesul țărilor din grupul Vișegrad la gazul caspic.

România a obținut recent un succes important, reușind să-și impună la Bruxelles proiectul preferat BRUA pe lista de Proiecte de Interes Comun, ceea ce îl face, la o adică, eligibil pentru finanțare europeană. Proiectul este esențial pentru România, nu doar pentru exporturi sau importuri, ci și pentru buna funcționare a sistemului în interiorul țării, deoarece întărește rețeaua Transgaz, lucru necesar și pentru preluarea gazelor din Marea Neagră. Problema e că, înainte să obținem bani europeni pentru proiect, trebuie să convingem pe toată lumea, instituții europene și public român, că îi și merităm.

1. Cum proiectul BRUA este menit să asigure interconectarea noastră într-o piață regională, trebuie să convingem UE că avem intenția să exportăm gaze, ca să putem lua bani de la UE.

Ani de zile, discursul public a fost puternic împotriva exportului de gaze. Cu pretexte populiste (de tipul "nu ne vindem resursele străinilor"), piața a fost ținută reglementată și s-au evitat investițiile de rețea care ar fi permis, tehnic, exportul de gaze. Scopul era acela de a ține aici gaz ieftin pentru marii consumatori de gaze: în lipsa interconectorilor cu flux invers și prin faptul că presiunea din rețea e mai mică decât în țările din jur, cei doi producători interni - Romgaz și Petrom - nu au avut opțiunea de a vinde gaze în piețele din jur la prețuri mai bune decât cele reglementate de la noi. S-au folosit toate pretextele posibile pentru amânarea exporturilor: lipsa banilor de investiții pentru creșterea presiunii, dificultatea de a conecta conducta de tranzit

rețeaua națională din lipsa capacității de transport disponibilă în conducta de tranzit; reglementarea prețurilor prin mecanismul "coșului", care obliga producătorii să vândă anumite cantități în regim reglementat, ceea ce era o interdicție implicită de export, ba chiar s-a încercat interzicerea explicită a exporturilor tocmai în legea energiei (din fericire, intenția a fost dejucată).

Dar odată cu liberalizarea pieței, consumul în România a scăzut până aproape sub producție și riscăm să avem un exces de ofertă, nu de cerere. Apetitul jucătorilor "favorizați" pentru gaz ieftin a scăzut și el odată cu investigațiile procurorilor. Azi importăm cantități infime, aproape de zero, comparativ cu acum câțiva ani, când importurile ajungeau pe la 20-30%. Iar dacă vom folosi resursele din Marea Neagră, putem chiar deveni un exportator important. Mai există încă lucruri care trebuie finalizate în piața de gaze (de pildă, liberalizarea pentru consumatorii casnici, amânată anul trecut până în 2021 sau lichiditatea pe platforme de tranzacționare centralizate care trebuie favorizată prin introducerea de instrumente de tranzacționare pe termen scurt și o piață de echilibrare.

Pe scurt, decidenții din România nu mai au azi niciun motiv real să împiedice exportul de gaze, spre deosebire de acum un an; dar ultimele evoluții din piața de gaze sunt prea recente ca să fie bine cunoscute de cei din afară.

2. Nici publicul de la noi nu e încă la curent că s-a abandonat marota populistă a lui "nu ne vindem țara", așa că trebuie dusă muncă de lămurire și aici. După ani de zile de populism, deschiderea pieței de gaze către export ar fi privită ca o trădare de țară; publicul nu știe că noi, de fapt, exportăm din greu gaze doar ambalate sub formă de îngrășăminte ieftine. Trebuie să convingem și publicul de aici că exportul e un lucru bun, și o putem face cu următorul argument: exportul de gaze nu înseamnă că vom vinde toate gazele din țară, ci ca putem contribui la securitatea energetică a regiunii cu cantități marginale, în beneficiul sustinerii sectorului energiei, a economiei României și a bugetului de stat. Spre exemplu, dacă dăm drumul la export, putem scăpa Moldova din dependența de gaz rusesc. Pentru asta, trebuie ca decidenții să explice publicului român câteva chestiuni despre situația

pieței de gaze din Moldova. Pe scurt, sectorul de gaze în Moldova este 100% controlat de Gazprom, direct sau indirect sau prin capacitatea de a executa datorii neplătite. Rusia forțează Moldova să nu se apropie prea mult de Europa prin șantajul cu încetarea furnizării de gaze și are la îndemână faptul că Moldova (inclusiv industria din Transnistria controlată și ea de Gazprom) datorează cca 5 miliarde USD pentru gaze. De pildă, Rusia a presat Moldova să amâne aplicarea chestiunii celei mai sensibile din regulile europene pe energie la care Moldova s-a angajat, amenințând cu întreruperea gazului. E vorba tocmai de articolele din regulile europene care ar forța Gazprom să renunțe la controlul rețelelor de gaze din Moldova și ar permite concurența în piața de gaze, dacă ar exista alternative.

3. Guvernul României ar trebui să susțină:

- **Finalizarea interconectorilor** cu Bulgaria și Ungaria și creșterea presiunii în zonele respective. Finalizarea acestor proiecte, care au beneficiat deja de fonduri europene, și punerea lor în folosire va convinge Comisia Europeană de intenția noastră reală de a ne integra în piața regională și europeană iar acest lucru ne va îmbunătăți șansele să obținem fonduri europene pentru alte proiecte mai ambițioase, precum BRUA
- **rezolvarea problemelor instituționale pentru a putea accesa bani europeni pentru finanțarea BRUA din lista PIC.** E nevoie ca manualul de procedură PIC să fie completat cu ce-i lipsește, prevederi eficiente pentru standardizarea procedurii, rolurile fiecărei autorități implicate și măsurile legislative necesare pentru ca prevederile Manualului să intre în vigoare. Fără o pregătire serioasă aici, nici solicitările de bani nu vor fi luate în serios. La fel, faptul că planul de dezvoltare a rețelei Transgaz e aprobat în fiecare an de ANRE cu întârziere de aproape un an nu dă impresia de seriozitate în finalizarea unor proiecte complexe.

Ca priorități pentru România în dezbaterile europene privind construcția pieței de gaze,

credem că acestea sunt, în ordine, dar ar trebui propuse la pachet:

- întărirea rețelei românești (prioritate CESEC)
- interconectarea cu Bulgaria plus stații de comprimare (investiție și în BRUA,)
- interconectarea cu Ungaria plus stații de comprimare (investiție în BRUA și conectare cu Coridorul Nord-Sud, dar nu este prioritate CESEC)
- conectarea resurselor din Marea Neagră (actualmente doar prioritate „condiționată” CESEC)
- interconectarea cu Moldova - finalizarea proiectului Iași-Ungheni cu stații de comprimare și extinderea capacității conductelor.

4. Cum putem ajuta Moldova?

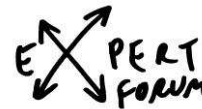
- finalizarea interconectării cu Moldova prin extinderea gazoductului Iași-Ungheni cu investițiile necesare pe teritoriul românesc (două secțiuni de conductă și două compresoare, investiții estimate la 110-140 mil EUR). În prezent, conducta Iași-Ungheni este, practic, neutilizată, acoperind doar 3% din consumul Moldovei, deși proiectul total de interconectare Iași-Ungheni-Chișinău ar putea acoperi cam tot consumul "malului drept" (Moldova fără Transnistria, cca 1-1,5 mld m³). Trebuie menționat faptul că într-una din variantele Eastring există prevăzută o interconectare cu Ucraina, aproape de Moldova, la Isaccea. Partea proastă este că interconectarea cu rețeaua moldovenească în zona Isaccea nu rezolvă tocmai problema cea mai gravă a Moldovei, și anume faptul că gazul ar trebui după aceea transportat spre regiunea Chișinăului chiar prin rețeaua existentă, controlată actualmente de Gazprom. autoritățile române, în discuțiile cu oficialii europeni, trebuie să ajute partenerii din Moldova să obțină sprijin financiar de la UE pentru finalizarea conductei Ungheni-Chișinău. Azi, UE acoperă doar 10 mil EUR dintr-un cost estimat inițial de 70 mil EUR, dar care ar putea ajunge la 80-100 mil EUR. E posibil 3

ca UE să ofere mai mulți bani, dar doar cu condiția unor reforme care să asigure că interconectarea ar rezolva realmente problema dependenței Moldovei de furnizorul rus.

- Mai mult, România trebuie să susțină includerea Moldovei în Grupul de Lucru CESEC, cu argumentul că securitatea energetică regională trebuie asigurată în UE nu doar cu Ucraina, dar și cu Moldova, care altminteri ar rămâne o enclavă complet dependentă de Gazprom chiar între cele două țări.
- exportarea de bune practici în Moldova. În prezent, din 2012 încoace, reformele făcute în sistemul de gaze, ANRE, dezvoltarea pieței, independența transportatorului Transgaz sunt modele pozitive. Pentru finalizarea proiectului de interconectare pe teritoriul Moldovei, este nevoie de construcția conductei Ungheni-Chișinău și asigurarea independenței reale a acestei conducte de interesele Gazprom și de orice presiuni ar veni din diversele grupuri de interese din sectorul de gaze din Moldova.

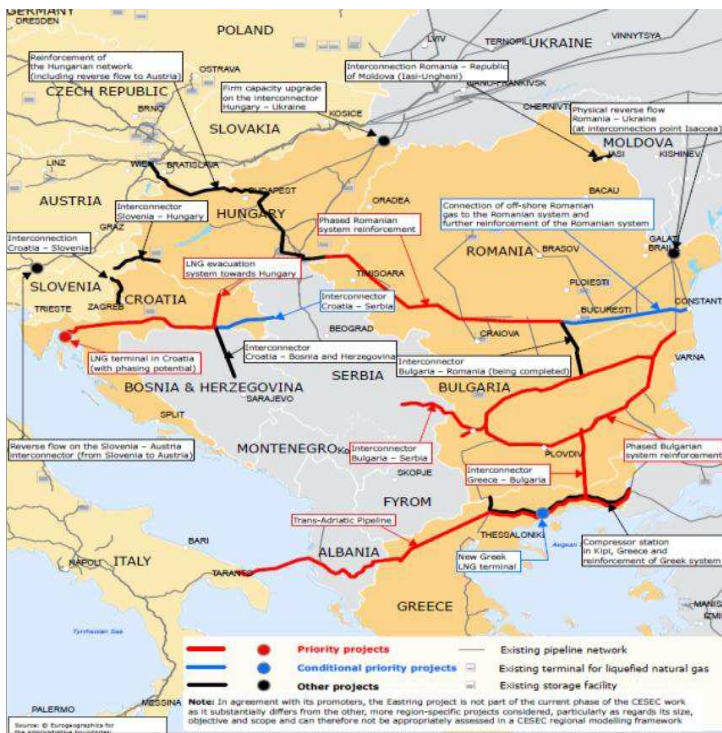
Conducta va fi administrată de o companie nouă, separată de rețeaua de transport Moldtransgaz, controlată de facto de Gazprom. Dar pentru o independență reală, e nevoie de întărirea reglementatorului ANRE din Moldova, iar ANRE și autoritățile de la noi ar putea ajuta. Trebuie făcute și alte reforme în sectorul de energie din Moldova, de pildă, reforma tarifelor și prețurilor reglementate, care să acopere costurile și înlocuirea subvenției prin gaz ieftin cu ajutoare sociale, din nou, o experiență prin care România trece acum cu un ușor avans față de Moldova.

Otilia Nuțu este analist de politici publice în energie la

Matei Millo 12, ap. 2 Sector 1, București
www.expertforum.ro

Prioritățile CESEC

Planurile Transgaz

